

Книжкову палату України. Вивчення проводилося шляхом розсилання електронною поштою розроблених Книжковою палатою інформаційних матеріалів: листа-звернення до суб'єкта видавничої справи, супроводжувальної записки та опитувального листа. Моніторингом охоплено 314 суб'єктів видавничої справи, зокрема 150 видавництв і видавничих організацій, що є членами Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, і 164 редакції друкованих ЗМІ (газет та журналів) із усіх регіонів, які було відібрано з баз даних друкованих ЗМІ Книжкової палати України за принципами стабільності випуску видань упродовж останніх двох років та рівномірності охоплення регіонів країни.

Опитувальний лист містив такі запитання:

1. Який вид видань випускає видавництво.
2. Чи готує воно електронні оригінал-макети видань.
3. Яке програмне забезпечення використовується для підготовки оригінал-макету видання.
4. В якому форматі електронний оригінал-макет передається до друку.
5. Як довго суб'єкт видавничої справи зберігає електронні оригінал-макети видань.
6. Чи використовує він електронні оригінал-макети видань іншим чином, крім друкування.
7. Чи траплялися випадки втрати електронних оригінал-макетів видань.
8. В якому форматі суб'єкт видавничої справи може передавати електронні оригінал-макети видань на зберігання в Книжкову палату України.

Кожне із запитань містило варіанти відповідей, які було підібрано за результатами усного опитування директорів активно діючих видавництв – членів правління Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів.

Дослідження ще не закінчено, проте вже зараз можна підбити деякі підсумки:

1. Довготривалий час («вічно», як написано в опитувальному листі) зберігають електронні оригінал-макети видань переважно видавництва, які випускають книжки, а також аркушеву продукцію (карти, плакати тощо).

2. Редакції деяких центральних газет використовують електронні оригінал-макети для публікації на власних сайтах, проте моніторинг цих сайтів доводить, що публікуються не цілком електронні аналоги видань, а лише окремі матеріали з них. Таким чином сам оригінал-макет не зберігається.

3. Згідно з Наказом Вищої атестаційної комісії України та Національної академії наук України від 7 липня 2008 р. № 436/311 «Про затвердження Порядку передавання електронних копій періодичних друкованих наукових фахових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», електронні версії наукових фахових видань, внесених до переліку ВАК, передаються у вищезазвану бібліотеку для публікації на сайті в розділі «Наукова періодика України». Проте ці видання не є електронними аналогами друкованих, а є електронними виданнями, побудованими на базі аналогів, оскільки містять зміст журналу в HTML-форматі з гіперпосиланнями на окремі статті у форматі PDF.

4. Переважна більшість суб'єктів видавничої справи здійснюють підготовку електронного оригінал-макету в програмному забезпеченні Adobe InDesign та практично всі передають його до друку у форматі PDF.

5. Незважаючи на те, що проведене Книжковою палатою дослідження викликало хвилювання у видавничій спільноті, все ж більшість суб'єктів видавничої справи дали ствердну відповідь на запитання щодо передавання електронних оригінал-макетів своїх видань на зберігання в Книжкову палату України.

З метою обговорення наболілих питань щодо формування фондів електронних бібліотек Книжкова палата України запросила керівників видавництв, видавничих організацій, редакцій друкованих ЗМІ, бібліотек тощо на засідання круглого столу «Електронні бібліотеки: проблемні питання видавництв, бібліотек, обов'язкового примірника, авторського права», який пройшов 15.10.2010 р. в рамках проведення II Міжнародного форуму «Проблеми розвитку інформаційного суспільства».

ПАРТНЕРСТВО. СПІВРОБІТНИЦТВО

*А. Микитенко, завідувачка відділу
Державного закладу «Національна парламентська бібліотека України»*

СПІВПРАЦЯ З ПРЕЗИДЕНТСЬКОЮ БІБЛІОТЕКОЮ ІМЕНІ Б. М. ЄЛЬЦИНА ЗІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОЛЕКЦІЇ «ТЕРИТОРІЯ РОСІЇ»: ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТІВ

МІЖНАРОДНЕ співробітництво бібліотек має давні традиції. Починалося воно з міжбібліотечного обміну книжками і бібліографічною продукцією. В умовах формування всесвітнього інформаційного простору, завдяки новітнім технологіям, міжнародне співробітництво в галузі бібліотечної діяльності стає невід'ємною частиною міжкультурної взаємодії країн. Інтеграція України у світовий інформаційний простір відкриває широкі можливості суспіль-

ству, надаючи доступ до колосального за обсягом масиву інформації. Становлення електронних бібліотек, оцифрування культурної спадщини та накопичення цифрового контенту є як однією з основних тенденцій у сучасній культурі, так і об'єктивною умовою розвитку глобальної інформаційної цивілізації. Співпраця бібліотек у цьому напрямі сприяє взаємному збагаченню національних культур, міжкультурному взаєморозумінню та формує позитивний імідж держави.

З цією метою в серпні 2010 року Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України» підписала Меморандум про співробітництво з Президентською бібліотекою імені Б. М. Єльцина (м. Санкт-Петербург, Російська Федерація), в рамках якого НПБУ бере участь у створенні колекції «Територія Росії» (у частині, котра включає матеріали щодо території не тільки сучасної Росії, а й сусідніх країн, що входили разом із Росією в одну державу як у рамках Російської імперії до 1917 р., так і в радянський час).

Президентська бібліотека, створюючи інтегрований ресурс, акумулює цифрові копії документів та надає до них вільний доступ через Інтернет. До участі в цьому проекті активно залучаються російські та зарубіжні бібліотеки, федеральні архіви і міжнародні організації. Серед них можна виокремити Бібліотеку Конгресу США, Національну бібліотеку Білорусі, Національну бібліотеку Німеччини, Парламентську бібліотеку Республіки Корея та ін.

На даний момент НПБУ інтегрувала 36 оцифрованих документів, які представлено на сайті Президентської бібліотеки (http://www.prlib.ru/pages/terr2010_8-5.aspx). За статистикою джерел комплектування, яка подається, наш ресурс займає 20 місце з 35 представлених.

Колекція «Територія Росії» містить матеріали, що відображають процеси формування і розвитку території Російської держави і державного кордону. Документи, пов'язані з землями, що нині перебувають за межами Росії, відібрано з урахуванням історичного періоду, протягом якого вони входили до складу Російської імперії чи Радянського Союзу.

Колекція включає в себе 3 000 електронних документів. Їх розміщено в тематичних розділах із короткими анотаціями, що розкривають їхній зміст. Кожний розділ відкривається матеріалами загального характеру, далі документи розташовуються відповідно до логіки розділу за абеткою, в порядку географічних назв або за хронологією описуваних подій.

Надані НПБУ комплекти фотографій «Види Києва початку ХХ століття» (видові альбоми та набори «Виды Киева» друкарні С. Кульженка, «Кієв – Кієв» Акціонерного товариства Гранберга у Стокгольмі, «Кієв – Souvenir de Kieff») розміщено в розділі «Образотворчі матеріали». Привертає увагу різноманітність сюжетів: загальні види міста, пейзажі, архітектурні пам'ятки, вулиці.

Було проведено значну роботу з підготовки матеріалу для анотації до кожного бібліографічного запису, короткої історичної довідки до кожної листівки. Допомогу в цьому надали Музей історії м. Києва, книгознавці Д. Малаков, В. Ковалинський та В. Величко. Для ідентифікації листівок було також проведено порівняльний аналіз естампів відділу ізоматеріалів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Для уніфікації наданих матеріалів за умовами договору необхідно було дотримуватися певних технічних вимог до цифрового контенту.

Вимоги до сканування:

- 1) подання документів у форматі TIFF у посторіновому представленні з наскрізною нумерацією файлів-образів сторінок;
- 2) відтворення текстових сторінок або сторінок, що вміщують кольорові ілюстрації чи карти, з роздільною здатністю 300 dpi (точок на дюйм);
- 3) представлення сторінок одного формату в однаковому розмірі;
- 4) межі документа повинні мати запас 1–3 мм.

Вимоги до складу комплекту:

- 1) Відомість цифрового контенту документів та файлів-образів, що передаються, являє собою таблицю відповідності документів і цифрового контенту електронних файлів-образів документа та його сторінок і має такий вигляд:

Ведомость цифрового контента					
№ п/п	Краткое библиографическое описание объекта	Название файла/ папки	К-во файлов/ сканов	Объём объекта (Мб)	Тип и разрешение файлов
1.	Кієв – Kiev [Изоматериал] : Альбом видовых фотографий	Kiev	28	159 Мб	300 dpi

- 2) Файл бібліографічних записів у форматі RUSMARC

Київ. Памятник Богдану Хмельницкому [Изоматериал]: видовая фотография. – Киев: Светопечать С. В. Кульженко, [нач. ХХ в.]. – Фототипия. – 15,3x23,5 ; 11,1x16. – Изображение горизонтальное. – Памятник сфотографирован на фоне здания Присутственных мест

100: ^a20100729 |||y0ukry0102
 101: ^aukr
 102: ^aUA
 200: ^aКієв. Памятник Богдану Хмельницкому^b [Изоматериал]^евидовая фотография
 210: ^aК.^сСветопечать С. В. Кульженко^d[нач. ХХ в.]
 215: ^aСветопечать (фототипия)^d15,3x23,5; 11,2x16
 300: ^aСправочные данные установлены по изд.: Київ Кульженків = Киев Кульженко : фотоальбом / Виктория Величко. – К.: Сидоренко В. Б., 2010
 300: ^aВнизу справа подпись: Светопечать С. В. Кульженко. Киев.
 300: ^aПамятник сфотографирован на фоне здания Присутственных мест
 309: ^aИзображение горизонтальное
 327: ^aПамятник работы скульптора М. Микешина, гранитный постамент архитектора В. Николаева. Построен на добровольные пожертвования. Установлен в центре Софийской площади на месте встречи киевлянами войск Хмельницкого после победы над польскими войсками под Пилявцами в декабре 1648 г. Открыт 23 июня 1888 г. Памятник сохранился
 605: ^aТерритория России^kколлекция
 607: ^aК.^знач. 20 в.^jВидовые фотографии
 610: ^апамятник
 610: ^агород
 610: ^афототипия
 686: ^a63.31\$2rubbk
 702: ^aКульженко^bС. В.^gСтефан Васильевич-^сиздатель^f1837-1906
 801: ^aUA^bНаціональна парламентская библиотека Украины^с20100729

3) Цифровий контент, до якого входять файли-образи документів:

Вимоги до представлення електронних документів:

Кожен цифровий образ має бути представлений у 3-х форматах (використання інших форматів не допускається):

- 1) єдиний документ у форматі PDF;
- 2) комплект сторінок у форматі TIFF;
- 3) комплект сторінок у форматі JPEG.

Вимоги до доступності інформації:

1) файли повинні відкриватися стандартними методами через операційну систему MS Windows 2000/XP без виникнення на екрані будь-яких попереджень чи повідомлень про помилку;

2) при копіюванні файлів з носіїв інформації, перегляді на комп'ютері чи при роздрукуванні не повинно виникати помилок, пов'язаних із неякісною підготовкою запису;

3) не допускається у файлах встановлювати опцію заборони друку файлу; встановлювати пароль для відкриття файлу;

4) шрифти, ілюстрації та інші файлові об'єкти повинні бути вбудовані в тіло файлу;

5) гіпертекстові посилання на інші файли не допускаються.

Всі матеріали мають бути розміщені на цифровому фізичному носії інформації (оптичний DVD компакт-диск).

На диску представляється така інформація:

1) файл бібліографічних записів у форматі RUSMARC;

2) папка PDF, що містить файли-образи копій оригіналу;

3) папки з комплектами сторінок у форматі TIFF та JPEG, що містять підпапки, в яких знаходяться файли-образи документів у даних форматах у посторінковому представленні з наскрізною нумерацією сторінок.

У нашому випадку передача даних на компакт-диску зайняла б багато часу, тому ми обрали більш зручний спосіб і відкрили на сайті НПБУ FTP-акаунт.

Потрібно відзначити, що Бібліотека вже має досвід створення електронних колекцій. І головним правилом, яким ми керуємось у цій роботі, є здійснення оцифрування відповідно до норм законодавства, недопущення порушень авторського права та повага до інтелектуальної власності.

Сподіваємось на подальшу співпрацю з бібліотеками на основі рівності, відкритості та взаємної поінформованості з дотриманням традицій та норм національного законодавства.

КНИЖКОВІ СКАРБИ УКРАЇНИ

**О. Погонець, завідувачка відділу
Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»**

НА СКРИЖАЛЯХ ЧАСУ: РІДКІСНЕ ВИДАННЯ ПРО КИЇВ

Як зазначалось у попередній статті, Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України» бере участь у проекті «Територія Росії» Президентської бібліотеки імені Б. М. Єльцина.

Визначаючи перший документ для представлення в проекті, бібліотечні фахівці зупинилися на виданні «Виды Киева». Робота з цим альбомом перенесла нас у другу половину XIX – на початок XX століття і ще раз привернула увагу до постаті Стефана Васильовича Кульженка – нашого видатного співвітчизника, відомого видавця і власника однієї з кращих в Україні друкарень, що діяла в Києві від 1864 року.

Відомо, що більш як за півстоліття існування в друкарні вийшло близько 1 000 найменувань книг із багатьох галузей знань. Замовлення надходили сюди з усіх куточків Російської імперії. Серед різноманітної продукції були: книги, альбоми, журнали, літографії, фоторепродукції, поштові листівки, брошури, газети, конверти, канцелярські товари, папір. Але найбільше пишався Кульженко ілюстрованими книгами. Ці видання виконувалися на найвищому тогочасному поліграфічному і

художньому рівнях: окрім прекрасних ілюстрацій, вони вирізнялися чітким друком, високоякісним папером, застосовувалися різні шрифти, вишукані віньєтки і заставки, оправы прикрашалися тисненням, мали фарбовані обрізи. Завдяки ілюстрованим виданням друкарня складала конкуренцію кращим видавництвам імперії, і навіть закордонним.

Дослідники діяльності С. Кульженка стверджують, що більша частина дореволюційних видань із історії та культури Києва і України вийшла саме в цій друкарні. Чи не найкращими з них були «Київ тепер і прежде» М. Захарченка (1888), яке містило докладний опис міста, 105 ілюстрацій у тексті й окремі кольорові наклеї, та «Собор

Київ.—Софійський Собор.

Святого і рівноапостольного князя Володимира в Києві» (1898) – розкішна, надзвичайної краси і художнього смаку книга. Примірники цих видань, які нині є бібліографічними раритетами, зберігаються в колекції відділу рідкісних і цінних книг НПБУ. Це зібрання включає й альбоми та листівки з краєвидами міста, які дозволяють сьогодні побачити Київ таким, яким він був 100 і більше років тому, прослідкувати за змінами, що від-